

"Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014-2020" prioriteetse suuna 2 "Sotsiaalse kaasatuse suurendamine" Euroopa Regionaalarengu Fondist rahastatavate meetmete projektide finantsanalüüsi koostamise juhend

1. Sissejuhatus

Käesolev metoodiline juhend on abiks meetme 2.4 „Kättesaadavate ja kvaliteetsete tervishoiuteenuste tagamine tööhõives püsimise ja hõivesse naasmise suurendamiseks“ ja meetme 2.5 „Hoolekande taristu arendamine, keskkonna kohandamine puuetega inimeste vajadustele vastavaks“ tegevuste raames taotleivate toetuste juurde kuuluva finantsanalüüsi koostamisel ning on aluseks analüüsitulemuste hindamisel.

Juhendil on järgmised eesmärgid:

- selgitada, millist projekti majanduslikku sisu käsitlevat infot on kohustuslik toetuse taotlemisel finantsanalüüsi (*edaspidi FA*) materjalides esitada;
- määratleda ühtne FA vorm, mida põhjendatud vajadusel on võimalik muuta;
- määratleda FA hindamiskriteeriumid.

2. Finantsanalüüsi üldised põhimõtted

2.1. FA koosseis

FA koosneb vormis esitatud analüüsitabelitest ja seletuskirjast. Analüüsitabelid esitatakse XLS, CSV, ODS või ODP failiformaadis, milles sisalduvad valemid.

FA tulemused esitatakse järgmiste analüüsitabelitena:

Tabel 1 – Koguinvesteering (täisstsenaarium)

Tabel 2 – Tegevustulud ja –kulud (null-, täis-, juurdekasvuline stsenaarium)

Tabel 3 – Finantseerimisallikad (täisstsenaarium)

Tabel 4 – Projekti jätkusuutlikus (täisstsenaarium)

Tabel 5 – Investeeringu tasuvuse määr (juurdekasvuline stsenaarium)

Tabel 6 – Omakapitali tasuvuse määr (juurdekasvuline stsenaarium)

Seletuskirjas kajastatakse:

- 1) FA analüüsi objekti määratlus ja stsenaariumite kirjeldus – millised tulud/kulud on analüüsi tegemisel arvesse võetud, kas ja kuidas on projektiga seotud tulud/kulud eraldatud muust majandustegevusest;
- 2) tulu/kulu kalkulatsioonide majanduslikud põhjendused ja selgitused tulu/kulu liikide kaupa, sh tulu/kulu prognoosimisel kasutatud eeldused;
- 3) põhjendused ja selgitused prognoosis kajastatud projekti elluviimisega seotud tulude/kulude muutuste kohta (projekti juurdekasvulised tulud ja kulud).

2.2. FA objekti määratlemine

FA objektiks on projekt, mille elluviimiseks struktuuriotetust taotletakse. Projekt on töödest, tegevustest või teenustest koosnev protsess, millega täidetakse kindlate eesmärkidega ning jagamatut majandusliku või tehnilise loomuga ülesannet. Projekt tuleb selgelt määratleda kui majanduslikult sõltumatu analüüsiüksus.

2.3. FA arvestusperiood

FA arvestusperiood on periood, mille kohta esitatakse FA-s tulude/kulude prognoos, mis on aluseks projekti finantsnäitajate arvutamisel. Tulenevalt EK juhendist (http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/cba_guide.pdf) „*Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects*“ (lk 15) peab FA periood olema vähemalt 10-30 aastat või rohkem.

Meetme 2.4 „Kättesaadavate ja kvaliteetsete tervishoiuteenuste tagamine tööhõives püsimise ja hõivesse naasmise suurendamiseks“ tegevuse 2.4.1 „Haiglavõrgu pädevuskeskuste kaasajastamine“ projektide periood peab olema vähemalt 30 aastat (arvestades haiglavõrgu pädevuskeskuste (ehk piirkondlike haiglate) olulisust elanikkonnale katkematu tervishoiuteenuse tagamisel).

Tegevuse 2.4.2. „Investeeringute toetamine esmatasandi tervisekeskuste infrastruktuuri tõmbekeskustes tagades kättesaadavad ja mitmekülgsed esmatasandi teenused“ projektide arvestusperiood peab olema vähemalt 20 aastat peale projekti abikõlblikkuse perioodi lõppu. Meetme 2.5 „Hoolekande taristu arendamine, keskkonna kohandamine puuetega inimeste vajadustele vastavaks“ tegevuse 2.5.1 „Erihoolekandeesutuste reorganiseerimine“ projektide arvestusperiood peab olema vähemalt 15 aastat peale projekti abikõlblikkuse perioodi lõppu.

Arvestusperioodi esimeseks aastaks loetakse projekti algusaastale eelnevat kolme aastat. Finantsanalüüsi vormis muuta aastad tabelites vastavalt oma projekti algusele ja perioodide arvule.

Kõik allpool kirjeldatud kohustuslikud prognoosarvutused koostatakse arvestusperioodi iga aasta kohta. Prognoosandmed tuletatakse lähtudes majanduslikest sisendandmetest.

2.4. FA stsenaariumid

Analüüsis peab kajastama vähemalt kolm stsenaariumi:

- Nullstsenaarium kajastab taotleja kas kogutegevuse või projektiga seotud tegevuste (juhul kui seda on võimalik hiljem kontrollida raamatupidamisandmete alusel) tulude ja kulude prognoosi ilma projektita (st tulude ja kulude prognoos juhul, kui projekti ei viida ellu).
- Täisstsenaarium kajastab taotleja analoogselt nullstsenaariumi aluseks võetud tegevuste tulude ja kulude prognoosi koos investeeringuprojektiga (st tulude ja kulude prognoos juhul, kui projekt viiakse ellu).
- Juurdekasvuline stsenaarium kajastab täisstsenaariumi ja nullstsenaariumi erinevust (*incremental method*).

2.5. Makromajanduslikud sisendandmed

Analüüs koostatakse läbivalt kas reaalhindades või nominaalhindades, vastavalt kasutatakse kas reaalselt või nominaalselt diskontomäära. Vastavalt EK juhendile „*Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects*“ on soovitatav arvestused teha reaalhindades. Juhul kui arvestused tehakse nominaalhindades tuleb finantsanalüüsi seletuskirjas välja tuua põhjused, miks ei tehtud arvestusi reaalhindades.

Analüüsis kasutatav reaaldiskontomäär on 4%.

FA koostamisel võetakse aluseks järgmised Eesti makromajanduslikud näitajad:

- sisemajanduse koguprodukti (SKP) aastane kasvumäär;
- tarbijahinnaindeks;
- keskmise kuupalga kasvumäär aastas.

Nimetatud andmed (tegelikud ja prognoositud) võetakse EL struktuurifondide veebilehelt kõige hilisemast avalikustatud versioonist (<http://www.fin.ee/majandusprognoosid>).

Tervishoiuteenuste tulude prognoosimisel võib aluseks võtta Eesti Haigekassa eelarve prognoosi (http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/ESF/esmatasandi_finantsprognoos_2035.xlsx).

Kasutatavad andmed kopeerida finantsanalüüsi faili. Jälgida, et kasutatakse kõige hilisemaid kättesaadavaid andmeid ning, et kasutatav meetodika ja arvestused oleks omavahelises kooskõlas.

3. Finantsanalüüsi koostamine

3.1. Koguinvesteering (Tabel 1)

Täisstsenaariumi puhul kajastatakse investeeringud, mis on plaanitud teha ainult selle projekti raames. Investeeringukuluna näidatakse toetuse taotluses esitatud projekti kogukulud. Investeeringukulud kajastatakse taotluses kavandatud projekti elluviimise perioodil aastatel, mil nad reaalselt tekivad.

Koguinvesteeringu tabelis tuleb kajastada ka projektiga seotud investeeringud, mille majanduslikult kasulik eluiga on lühem kui projekti finantsanalüüsi periood. Investeeringud võivad sisaldada käibemaksu, kuid käibemaks võib olla kajastatud ka kuludes. Kõik kalkulatsioonid peavad olema majanduslikult põhjendatud ja seletuskirjas tekstiga selgitatud.

Investeeringu jääkväärtust arvestatakse vaid FA arvestusperioodi viimasel aastal. Investeeringu jääkväärtuse all mõeldakse näiteks soetatud seadmeid ja ehitisi, millel on perioodi viimase aasta seisuga veel jääkväärtus. Jääkväärtus leitakse arvestusperioodile järgnevatel kasutusaastate rahavoogude netopuhasväärtuse kaudu. Põhjendatud juhtudel võib suuruse leida ka amortisatsioonijäägina või projekti vara turuväärtusena (müügiväärtusena) arvestusperioodi lõpus, arvestades ülesjäävaid netokohustusi.

Finantsanalüüsi selgitustes tuleb kirjeldada jääkväärtuse arvestusviisi ning selgitada valiku põhjus.

3.2. Tegevustulud ja –kulud (Tabel 2)

Tegevustulu ja -kulu prognoosimisel võetakse arvesse investeeringu mõju toetuse taotlejale, st tegevustulu ja tegevuskulu prognoosid koostatakse eraldi nii nullstsenaariumi kui täisstsenaariumi korral. Juhul, kui projektiga seotud tegevusi on võimalik finantsarvestuses eraldi käsitleda, võib arvestused teha vastava üksuse(-te) kohta. Juhul, kui projektiga seotud üksuse(-te) tulused ja kulused ei ole võimalik või otstarbekas taotleja muust majandustegevusest eraldada, siis kajastab FA taotleja kogu majandustegevust. FA analüüsi objekt tuleb määratleda FA seletuskirjas.

Projekti mõju näitab juurdekasvuline stsenaarium. Projektiga seotud tulude ja kulude suurenemise või vähenemise (juurdekasvuliste tulude/kulude) kohta tuleb lisada selgitus.

Tabelis võib tulude ja kulude arvestamisel lisada vajadusel juurde ridasid.

Tegevustulud

Seletuskirjas tuua välja peamised teenused, mille eest tulused saadakse ja tulude prognoosimise eeldused.

Aluseks võttes komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 480/2014 artikkel 16, ei arvestata toetuse arvestamise aluseks olevasse puhastulusse ülekandeid riikide või piirkondade eelarvetest või liikmesriikide riiklikest kindlustussüsteemidest. Finantsanalüüsis tuleb kajastada Eesti Haigekassa, KOVide ja riigi poolt makstavad teenuste osad eraldi otse teenust saanud kliendi tasudest.

Juhul kui tulu laekub isikutelt, kellele osutatakse otsest teenust, tuleb nende puhul arvestada toetusi arvestades maha diskonteeritud puhastulu. Vastavad arvestused on kajastatud finantsanalüüsi tabelis eraldi osana. Juhul kui vastavat tulu ei saada ei ole vajadus arvestada tuludel, kuludel ja investeeringutel diskonteeritud väärtust.

Tegevuskulud

Kulude prognoosimisel tuleb kajastada kulud vastavalt vormis toodud jaotusele. Kulude arvestuste eeldused ning kulude struktuurimuutust tuleb eraldi põhjendada seletuskirjas.

Tegevuskulude prognoosimisel tuleb arvestada tegelike rahaliste kuludega. Mitterahalised raamatupidamislikud kulud, näiteks kulum, võimalikud reservid tulevasteks asenduskuludeks ning reservid ettenägematuteks kuludeks jäetakse arvutusest välja.

Tegevuskulud kajastatakse käibemaksuta. Käibemaks kajastatakse eraldi muude tegevuskulude all.

3.3. Finantseerimisallikad (Tabel 3)

Finantseerimisallikate tabelis näidatakse, milliseid allikaid kasutatakse kogu projekti finantseerimiseks. Projekti rahastamise eelarve koostatakse investeeringuperioodi aastate kaupa. Projekti finantseerimisallikad esitatakse ainult täisstsenaariumi kohta.

Erakapital – kajastatakse taotleja omatulu, sealhulgas tulu põhitegevusest, tulu põhivara müügist jne. Seletuskirjas märkida, mida ja mis suurusjärgus on kajastatud.

Kohaliku omavalitsuse toetused ja riiklikud toetused – kajastatakse kohaliku omavalitsuse või riigieelarvest projekti finantseerimiseks sihtotstarbeliselt eraldatavad vahendid.

Struktuurifondide toetus – kajastatakse taotluses kajastatud struktuuritoetuse suurus.

Laenud – kajastatakse projekti finantseerimiseks võetavad laenud kasutusse võtmise aastal (mitte laenu tagasimaksed). Seletuskirjas esitada informatsioon eeldatavate laenutingimuste kohta.

Teised finantsressursid – kajastatakse muud rahastamise allikad. Seletuskirjas esitatakse täpsustav informatsioon muude rahastamise allikate kohta.

3.4. Projekti jätkusuutlikkus (Tabel 4)

Projekti rahastamise jätkusuutlikkuse hindamiseks kontrollitakse, kas kumuleerunud (diskonteerimata) raha puhaskäive on kogu vaadeldava arvestusperioodi jooksul positiivne. Selleks võrreldakse investeeringu arvestusperioodil sissetulevaid rahavoogusid väljaminevate rahavoogudega. Nimetatud eesmärgil vaadeldavate rahavoogude puhul tuleb arvesse võtta investeeringukulud, kõiki (riiklikke ja ELi) rahalisi vahendeid ning puhaslaekumist.

Projekti jätkusuutlikkuse enamuse andmeid tuleb eelnevatest tabelitest ning need on kajastatud taustavärviga ridadel. Taustavärvita ridadel tuleb kajastada laenudega seotud intressid ja laenu põhiosa tagasimaksed. Intressid ja laenu põhiosa tagasimaksed kajastatakse juhul, kui projekti finantseerimiseks kasutatakse laenu ning juhul kui varasemalt on võetud laene. Varasemad laenud ning intresside väljamaksed tuleb kajastada selgitustes.

Projekti loetakse jätkusuutlikuks, kui FA arvestusperioodil on sissetulevate ja väljaminevate kumulatiivsete rahavoogude vahe igal aastal vähemalt 0 või positiivne.

3.5. Investeeringu tasuvuse määr (Tabel 5)

Investeeringu tasuvuse määr arvutatakse eesmärgiga analüüsida, kas investeering vajab tagastamatut toetust. Investeeringu tasuvuse määr arvutatakse juurdekasvulise stsenaariumi andmete põhjal. Investeeringu rahaline tasuvus arvutatakse tabelis 1 (koguinvesteering) ja tabelis 2 (tegevustulud ja -kulud) toodud andmete alusel. Vormis kajastatud valemid värvilisel taustal.

Investeeringu rahalise tasuvuse hindamiseks koondatakse arvestusperioodil ilmnenud rahavood (investeeringukulu ning tegevustulu ja -kulu) arvestades raha hetkeväärtust. Seega diskonteeritakse tulevased rahavood tagasi praegusele väärtusele, kasutades diskontomäära 4%.

Investeeringu rahalist tasuvust hinnatakse järgmiste näitajate alusel:

1) investeeringu tasuvuse määr (FRR/C), taotluse vormis investeeringute kava koostamiseks ja toetuse taotluse vormis projekti tasuvusmäär (FRR, %) ühenduse abita (FRR/C).

2) investeeringu rahaline nüüdispuhasväärtus (FNPV/C).

Need näitajad osutavad, kas projekti puhaskasumiga on võimalik katta investeeringukulud, olenemata nende finantseerimisviisist.

Projektile fondide toetuse taotlemiseks peab tasuvuse määr (FRR/C) olema väiksem kui analüüsi puhul kasutatav diskontomäär (4%) või peab rahaline nüüdispuhasväärtus ilma fondide toetuseta (FNPV/C) olema negatiivne.

3.6. Omakapitali tasuvuse määr (Tabel 6)

Omakapitali tasuvust analüüsitakse eesmärgiga kontrollida, kas projekt on tulus kapitalipaigutuse seisukohalt. Omakapitali rahalist tasuvust arvestades vaadeldakse projekti investeeritud rahalisi vahendeid (ilma EL toetuseta) investeeringukulude asemel väljaminekutena.

Sissetulevate rahavoogudena võetakse arvesse juurdekasvuline tegevustulu ja juurdekasvuline investeeringu jääkväärtus. Väljaminevate rahavoogudena võetakse arvesse juurdekasvuline tegevuskulu, laenu põhiosa tagasimaksud, intressid, erakapital ning riiklikud ja kohaliku omavalitsuse toetused. Vormis kajastatud valemid värvilisel taustal.

Omakapitali tasuvuse määr on taotluse vormis investeeringute kava koostamiseks ja toetuse taotluse vormis projekti tasuvusmäär (FRR, %) ühenduse abiga (FRR/K).

Seletuskirjas tuua välja selgitused näitajate tulemuste kohta.

4. Toetuse suuruse arvutamine

Projekti toetus on Euroopa Regionaalarengu Fondist eraldatav tagastamatu rahaline abi. Kui käibemaks ei ole määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 69 lõike 3 punkti c ja meetmete tegevuste toetuste andmiste määruste kohaselt rahastamiskõlblik kulu, põhineb diskonteeritud puhastulu arvutamine käibemaksuta näitajatel. Vormis kajastatud andmed on tehtud koos käibemaksuga. Juhul kui ei tule käibemaksu arvestada, tuleb muuta valemid.

Projekti toetussummat on võimalik arvestada kahe stsenaariumi alusel:

I stsenaarium:

Projekt ei teeni puhastulu ehk teenuste eest laekuvad vahendid kas riikide või piirkondade eelarvetest või liikmesriikide riiklikest kindlustussüsteemidest.

II stsenaarium:

Projekti tegevustega seotud kaupadest, teenustest laekub tulu otse kliendilt.

Toetuse suuruse arvutamisel on aluseks projekti finantseerimisvajak, mis leitakse juurdekasvulise stsenaariumi alusel diskonteeritud investeeringukulu ja projekti diskonteeritud puhastulu vahena. Toetuse suuruse määramise aluseks olevad projekti abikõlblikud kulud ei tohi ületada projekti finantseerimisvajakut (maksimaalsed abikõlblikud kulud). Otsuse summa leidmisel on aluseks finantseerimisvajaku määr, mis kajastab finantseerimisvajaku osakaalu diskonteeritud investeeringukulust (osakaal diskonteeritud investeeringukulust, mida projekti diskonteeritud puhastulule ei kata).

Nüüdisväärtuse arvestamisel tuleb aluseks võtta kas nominaalhinnal alusel arvestatud väärtused või reaalhinnal alusel arvestatud väärtused. II stsenaariumi all on kajastatud mõlemad variandid, kustutada variant, mida ei kajastata.

5. Finantsanalüüsi hindamine

Taotleja esitatud FA tulemuste hindamise käigus kontrollitakse FA-s kasutatud sisendandmeid, juhendikohase meetodika rakendamist, FA tulemusi ning esitatud majanduslike põhjendusi ja selgitusi ning nende vastavust arvestustele.

5.1. Majanduslike sisendandmete kontroll:

- Juhul kui eeldustes väidetakse, et prognoosides on aluseks võetud makromajanduslike näitajate prognoosid, siis hinnatakse kas need on kooskõlas Eesti Haigekassa ja Rahandusministeeriumi prognoosiga.

5.2. Investeeringute, tegevustulu ja -kulu prognooside kontroll:

- Hinnatakse, kas kasutatakse vormis kajastatud investeeringute, kulude ja tulude arvestusskeeme. Juhul kui mitte, siis hinnatakse erinevuste põhjendatust.
- Kontrollitakse, kas jääkväärtuse arvestusmeetodika on kirjeldatud ning arvestused vastavad kirjeldusele.
- Kontrollitakse, kas kolme esimese aasta andmed on kooskõlas (äriregistris või aadressil <http://saldo.fin.ee> esitatud avalik teave) raamatupidamisandmetega, või hinnatakse nende erinevuste esitatud põhjendusi.
- Kontrollitakse, kas projekti kõik kulud on kajastatud investeeringute tabelis või kui käibemaksu kajastatakse kulude all, kas investeeringute ja käibemaksu kulud moodustavad projekti kulude summa.
- Kontrollitakse, kas stsenaariumite osas on kasutatud samasid eeldusi, ja kas stsenaariumite erinevused on loogiliselt põhjendatud ning arvestused kattuvad eeldustega.
- Kontrollitakse, kas struktuurne muudatus nii kulude, kui tulude osas on põhjendatud analüüsi selgitustes.
- Kontrollitakse, kas juurdekasvulise stsenaariumi kulude ja tulude kohta on lisatud selgitused.

5.3. Finantseerimisallikate kontroll:

- Kontrollitakse, kas kõik finantseerimisvajadused on vahenditega kaetud.
- Kontrollitakse, kas allikate sisu on selgitatud.

5.4. Projekti jätkusuutlikkuse kontroll:

- Kontrollitakse, kas taotleja järgib juhendikohast jätkusuutlikkuse arvutamise meetodikat.

- Hinnatakse, kas projekti rahastamine on jätkusuutlik, st kas investeeringu arvestusperioodil on sissetulevate ja väljaminevate kumulatiivsete rahavoogude vahe igal aastal vähemalt 0 või positiivne.
- Kontrollitakse, kas võimaliku laenu iga aastased tagasimaksud (põhiosa + intress) on taotleja rahavoogudega kaetud.

5.5. Investeeringutuluse kontroll:

- Kontrollitakse, kas taotleja järgib juhendikohast investeeringutuluse arvutamise meetodikat.
- Kontrollitakse, kas arvatud investeeringutulusmäär FRR/C on väiksem kui finantsdiskontomäär või rahavoogude nüüdispuhasväärtus FNPV/C on negatiivne.

5.6. Omakapitali tasuvuse kontroll:

- Kontrollitakse, kas taotleja järgib juhendikohast projekti kapitalituluse arvutamise meetodikat.
- Hinnatakse omakapitali tasuvuse tulemuste kohta esitatud selgituste põhjendatust.

5.7. Toetuse suuruse arvutamise kontroll:

- Kontrollitakse, kas taotleja järgib juhendikohast projekti toetuse suuruse arvutamise meetodikat.

6. Lisa

Finantsanalüüsi vorm.

7. Viited

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, 17. detsember 2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1427205477893&uri=CELEX:32013R1303>

Komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 480/2014, 3. märts 2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1427206059879&uri=CELEX:32014R0480>

Euroopa Komisjoni „*Guide to Cost-benefit Analysis of Investment Projects*“ detsember 2014 - http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/cba_guide.pdf